Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Esikunta

Eduskunta
Puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

Lausunto

5.4.2018

Viite: Asiantuntijapyyntönne 5.3.2018

Lausunto koskien siviilitiedustelua (HE 202/2017), sotilastiedustelua (HE 203/2017) sekä tiedustelutoiminnan valvontaa (HE 199/2017)

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää tärkeänä, että elinkeinoelämällä on ollut mahdollisuus osallistua Suomen kannalta merkittävän sääntelykokonaisuuden valmisteluun. Elinkeinoelämän asiantuntijaedustus on ollut mukana sekä sotilas- että siviilitiedustelulainsäädännön valmistelussa. EK pitää perusteltuna tiedustelutoiminnan saattamista sääntelyn piiriin. **On hyvin tärkeää, että elinkeinopoliittiset kysymykset huomioidaan sääntelyssä tarkasti, sillä kansainvälisessä kilpailussa investoinnit hakeutuvat turvalliseen, vakaaseen ja ennustettavaan ympäristöön.** Siksi on varmistettava, ettei sääntely heikennä yritysten kilpailukykyä ja toimintamahdollisuuksia Suomessa.

Tiedustelua koskevassa lainsäädännössä viranomaisten toimivaltuuksien, niiden käytön valvonnan, yksilöiden perusoikeuksien ja elinkeinopoliittisten kysymysten tulee olla tasapainossa. Lainsäädännön ei myöskään tule horjuttaa kansalaisten tai yritysten luottamusta digitaaliseen ympäristöön ja sen luomiin mahdollisuuksiin. Siksi EK pitää hyvänä, että tiedusteluviranomaisten toimivaltuudet ja niiden käyttämiseen liittyvä päätöksenteko on määritelty lakiehdotuksissa avoimesti ja yksityiskohtaisesti. Myös kansalaisten yksityisyydensuojaan ja viestinnän luottamuksellisuuteen liittyvät kysymykset on käsitelty kattavasti ja kansainvälisesti vertaillen, eikä sääntely tässä suhteessa näytä poikkeavan negatiivisesti verrokkimaihin nähden.

Lakiehdotuksissa on arvioitu lainsäädäntömuutoksen kansantaloudellisia ja yritysvaikutuksia yleisellä tasolla. Vaikutusten tarkka arviointi on osoittautunut haastavaksi, mutta keskeisiä kysymyksiä ovat sääntelyn aiheuttamat mainekysymykset sekä yksityisille toimijoille asetettavat velvoitteet. Niiltä osin ehdotukset eivät sisällä merkittäviä negatiivisia poikkeavuuksia verrokkimaihin nähden.

Hyvällä yritysalaisuuden suojalla on huomattava merkitys yritysten toimintaedellytyksille. Tähän liittyen viranomaisten kansainvälistä yhteistyötä koskevan sotilastiedustelulain 19 §:n ja siviilitiedustelulain 57 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että Suomen kansallisen edun mukaista ei olisi yrityssalaisuuksien luovuttaminen ulkomaisille tahoille. Hankala tilanteita yritysten ja viranomaisten kannalta voisi kuitenkin muodostua esimerkiksi tapauksissa, joissa tiedusteluviranomainen luovuttaisi kansainvälisessä yhteistyössä toisen maan viranomaiselle tietoliikenteestä poimittua tietoa tietämättä tarkemmin sen varsinaista sisältöä. **EK pitää esitystä tiedonluovutuksen rajauksesta varsin hyvänä, mutta muistuttaa, että**

yrityssalaisuuksia koskevasta tiedonluovutusrajoituksesta olisi perusteltua säätää perustelujen sijaan pykälätasolla.

Yrityksille asetetaan sääntelyssä erilaisia avustamisvelvoitteita. Avustamisvelvoitteiden tulee olla selkeitä ja oikeasuhtaisia. Niiden ei tule esimerkiksi tarkoittaa velvoitteita laitteiden tai tuotteiden tietoturvan heikentämiseen tai rajoituksia salausteknologian käytölle myöskään tulevaisuudessa, vaan velvoitteiden on oltava selkeitä ja ennakoitavia. EK myös huomauttaa, että avustamisvelvollisille tulee aiheutumaan lainsäädännön seurauksena kustannuksia. **Kustannukset tulisi kaikissa tapauksissa korvata yrityksille täysimääräisesti.** Toiminnan kustannusriskin jättäminen yritysten kannettavaksi on ongelmallista. Tiedustelumenetelmien käytön kustannusvastaavuus kannustaisi viranomaisia toimivaltuuksien tuloksekkaaseen käyttämiseen sekä myös kehittämään uusia sujuvampia menetelmiä.

EK pitää tervetulleena, että lainsäädäntö antaa mahdollisuuksia yrityksiin kohdistuvien haitallisten toimien tunnistamiseen ja ehkäisemiseen sekä tietojen luovuttamiseen tarvittaessa yksityisille yhteisöille.

EK kiinnittää huomiota, että on vielä tarpeen yhdenmukaistaa tiettyjen tiedonhankinnan toimivaltuuksien käyttöön liittyviä rajoituksia niiltä osin, joissa ne säännöskohtaisesti poikkeavat toisistaan sotilas- ja siviilitiedustelulainsäädäntöjen välillä. Tietoliikennetiedustelua siviilitiedustelussa koskevan lain 22 §:ssä mainitut tiedonsiirtäjän tietojenantovelvoitteet poikkeavat sotilastiedustelulain 95 §:n vastaavista velvoitteista. **EK katsoo, että avustamisvelvoitteet tulee yhdenmukaistaa sotilastiedustelulain mukaiseen muotoon** huomioiden, että kyse on teknisesti sotilastiedusteluviranomaisen suorittamasta toiminnasta, eikä viranomaisten toisistaan poikkeaville avustamisvelvoitteelle ole nähtävissä perustetta. Samoin laitteen, menetelmän tai ohjelmiston poistamista ja asentamista koskevien säännösten yksityiskohtaiset perustelut poikkeavat tosistaan.

Tiedustelutoiminnan valvonta on keskeinen osa koko järjestelmän luotettavuutta ja uskottavuutta. Esityksessä tiedusteluvaltuutetun suorittamiin valvontatehtäviin on varattu muutamia henkilötyövuosia. **EK katsoo, että tiedusteluvaltuutetun toiminta on järjestettävä tehokkaasti ja siten, että sillä on realistiset mahdollisuudet uskottavan valvonnan suorittamiseen.** Tiedusteluvaltuutetun toimistossa tullaan tarvitsemaan tiedustelutoiminnan luonteen vuoksi paitsi juridista, myös teknistä osaamista. Tiedusteluvaltuutetulla tulee siksi tarvittaessa olla mahdollisuudet myös ulkopuolisen asiantuntemuksen hyödyntämiseen toiminnassaan.

EK muistuttaa, että tiedustelutoiminnan tehokkaassa toteutuksessa tullaan tarvitsemaan yksityisen sektorin osaamista. **Tämä korostuu turvallisten teknologiahankintojen ja palvelutuotannon mahdollisuuksissa sekä omavaraisuuden ja siihen liittyvien huoltovarmuuskysymysten huomioinnissa.**

EK korostaa, että tiedustelua koskevan lainsäädännön toimivuuden ja vaikutusten huolellinen seuranta on erittäin tärkeää. Erityisesti lainsäädännön kansantaloudellisten ja yritysvaikutusten seurantaan on tarpeen panostaa, jotta mahdolliset muutostarpeet voidaan huomioida hyvissä ajoin.